МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Навчально-науковий медичний інститут
Кафедра екології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Перший проректор
Юрій КОТЛЯР
_____
"__" _____ 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Другого (магістерського) рівня вищої освіти
За освітньо-професійною програмою «Екологія та охорона навколишнього середовища»
спеціальності Е2 Екологія
Галузі знань Е Природничі науки, математика та статистика

Розробник _____ Людмила ГРИГОР'ЄВА
Завідувач кафедри екології _____ Людмила ГРИГОР'ЄВА
Гарант освітньої програми _____ Олена МІТРЯСОВА
Директор ННМІ _____ Олена КУЗНЕЦОВА
Начальник НМВ _____ Євгенія ПОСТИКІНА

Миколаїв – 2026 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Цивільний захист	
Галузь знань	Е Природничі науки, математика і статистика	
Спеціальність	Е2 Екологія	
Освітня програма	Екологія та охорона навколишнього середовища	
Рівень вищої освіти	Магістр	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1-й	
Навчальний рік	2026–2027	
Номер(и) семестрів:	1-й	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
	Денна форма	Заочна форма
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	 15 15 60	 4 6 80
Відсоток аудиторного навантаження	33 %	11 %
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	Контрольна робота
Форма підсумкового контролю	диф. залік	

Мета: формування у здобувачів освіти здатності творчо мислити, вирішувати проблеми інноваційного характеру і приймати обґрунтовані рішення у сфері цивільного захисту (ЦЗ).

Завдання:

– знання методів та інструментарію моніторингу надзвичайних ситуацій, побудови моделей їх розвитку, оцінки їх соціально-економічних наслідків;

– опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях;

– вміння визначити коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням завдань цивільного захисту, зокрема в умовах воєнних дій.

В результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти здобуває

Інтегральну компетентність: Здатність розв’язувати складні задачі і проблеми у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов та вимог.

Загальні компетентності:

К06 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

К16 Здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації на основі інноваційних підходів у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

К19 Здатність до пошуку, електронного опрацювання та геоінформаційного аналізу інформації з різних джерел.

Програмні результати навчання:

ПР04 Знати правові та етичні норми для оцінки професійної діяльності, розробки та реалізації соціально-значущих екологічних проектів в умовах суперечливих вимог

ПР05 Демонструвати здатність до організації колективної діяльності та реалізації комплексних природоохоронних проектів з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма

№ з/п	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1.	Тема 1. Система цивільного захисту в Україні: нормативно-правова база і механізми реагування на надзвичайні ситуації.	2	2	5
2.	Тема 2. Надзвичайні ситуації. Рівні надзвичайних ситуацій. Небезпеки на Миколаївщині.	2	2	5
3.	Тема 3. Сховища, протирадіаційні укриття та їх будівництво	2	2	10
4.	Тема 4. Організація і проведення рятувальних та інших робіт на об'єктах у надзвичайних ситуаціях	2	2	10
5.	Тема 5. Основні принципи і способи захисту населення та територій в надзвичайних ситуаціях	2	2	10
6.	Тема 6. Система цивільного захисту на суб'єкті господарювання. Організація, керівництво, відповідальність.	2	2	10
7.	Тема 7. Алгоритми дій на суб'єкті господарювання за надзвичайних ситуацій різного виду. Ризики, пов'язані з воєнним станом і які пов'язані із специфікою підприємства	3	3	10
		15	15	60

Заочна форма

№ з/п	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1.	Тема 1. Система цивільного захисту в Україні: нормативно-правова база і механізми реагування на надзвичайні ситуації.	0,5	1	10
2.	Тема 2. Надзвичайні ситуації. Рівні надзвичайних ситуацій. Небезпеки на Миколаївщині.	0,5	1	10
3.	Тема 3. Сховища, протирадіаційні укриття та хїх будівництво	0,5	1	10
4.	Тема 4. Організація і проведення рятувальних та інших робіт на об'єктах у надзвичайних ситуаціях	0,5	1	10
5.	Тема 5. Основні принципи і способи захисту населення та територій в надзвичайних ситуаціях	0,5	0,5	10
6.	Тема 6. Система цивільного захисту на суб'єкті господарювання. Організація, керівництво, відповідальність.	0,5	0,5	10
7.	Тема 7. Алгоритми дій на суб'єкті господарювання за надзвичайних ситуацій різного виду. Ризики, пов'язані з воєнним станом і які пов'язані із специфікою підприємства	1,0	1,0	20
	Усього	4	6	80

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій для денної (заочної) форми навчання

№ заняття	Тема заняття / план
1 (1з)	**Тема 1.** Система цивільного захисту в Україні: нормативно-правова база і механізми реагування на надзвичайні ситуації. **План** 1. Нормативно-правова база системи цивільного захисту України. Кодекс Цивільного захисту України. Закони України та підзаконні державні акти з цивільного захисту. 2. Поняття системи цивільного захисту України. Поняття єдиної державної системи (ЄДС) цивільного захисту України. Сили і засоби ЦЗ. 3. Структурна схема ЄДС цивільного захисту України. Основні характеристики її складових. 4. Загальні принципи превентивного та оперативного (аварійного) планування заходів з попередження та зменшення масштабів НС. Превентивні заходи державного рівня.
2 (1з)	**Тема 2. Надзвичайні ситуації. Рівні надзвичайних ситуацій. Небезпеки на Миколаївщині.** 1. Причини виникнення НС. Визначення основних показників джерел природних НС. Джерела техногенних НС, які контролюються і підлягають прогнозуванню, їх основні характеристики. Джерела НС соціально-політичного і військового характеру. 2. Мережа спостереження і лабораторного контролю. Урядова інформаційно-аналітична система з НС, збирання, обробки, передачі та збереження моніторингової інформації. 3. Потенційно небезпечний об’єкт (ПНО), його ідентифікація. ПНО України, м. Миколаєва та Миколаївської області. Державний реєстр ПНО. 4. Методичні положення ідентифікації та паспортизації об’єктів господарювання щодо визначення потенційної небезпеки. Методи розв’язання типових завдань щодо ідентифікації потенційно-небезпечних об’єктів
3 (1з)	**Тема 3. Сховища, протирадіаційні укриття та їх будівництво** 1. Види захисних споруд. Укриття. Герметичні та негерметичні сховища. 2. Основні вимоги до влаштування. 3. Як утримувати захисні споруди 4. Правила поведінки у захисних спорудах
4 (1з)	**Тема 4. Організація і проведення рятувальних та інших робіт на об’єктах у надзвичайних ситуаціях** 1. Послідовність і способи виконання рятувальних та інших невідкладних робіт. 2. Рятувальні роботи в осередку хімічного ураження. 3. Ліквідація осередку інфекційних захворювань. Протиепідемічний 4. захист населення. 5. Знезараження території, споруд і техніки. Санітарна обробка людей. 6. Гасіння лісових пожеж. 7. Особливості рятувальних та інших невідкладних робіт в осередках комбінованого ураження і зонах зараження. 8. Умови успішного виконання рятувальних та інших невідкладних робіт.

	9. Заходи безпеки під час рятувальних та інших невідкладних робіт.
5 (2з)	**Тема 5. Основні принципи і способи захисту населення та територій в надзвичайних ситуаціях. Пронозування і моделювання**. 1. Основні принципи і способи захисту населення та територій. 2. Засоби індивідуального захисту. 3. Укриття людей у захисних спорудах. 4. Здійснення заходів з евакуації населення. 5. Відомі моделі розповсюдження хімічного, радіоактивного забруднення в атмосфері. Оцінювання хімічної обстановки, радіаційної обстановки. Розрахунок доз опромінення.
6 (2з)	**Тема 6. Система цивільного захисту на суб'єкті господарювання** 1. Організація системи ЦЗ на підприємствах, в установах. 2. Заходи в режимі повсякденної готовності 3. Заходи в режимах підвищеної готовності та надзвичайної ситуації 4. Документація з ЦЗ на підприємстві 5. Правові підстави організації інструктажів 6. Організація інструктажів..
7 (2з)	**Тема 7. Алгоритми дій на суб'єкті господарювання за надзвичайних ситуацій різного виду. Ризики, пов'язані з воєнним станом** 1. Евакуація: правила і механізми 2. Дії у разі вибуху 3. Алгоритм дій за загрози замінування 4. Дії у разі радіаційної небезпеки. 5. Інформування населення про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах. Завдання психологічного захисту. 6. Норми та обгрунтовані нормативи першочергового життєзабезпечення населення у НС.
8 (2з)	**Тема 8. Алгоритми дій на суб'єкті господарювання за надзвичайних ситуацій різного виду. Ризики, пов'язані з хімічними небезпеками** та небезпеками на водних об'єктах 1. Дії при хімічній небезпеці 2. Дії при загрозах на водних об'єктах

4.2. План практичних (семінарських) занять для денної (заочної) форми навчання

№ заняття	Тема заняття / план
1 (1з)	**Питання семінарського заняття №1.** ***Нормативно-правова база. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ)*** 1. Призначення, роль, місце та завдання Цивільного захисту. 2. Структура, рівні та режими функціонування ЄДСЦЗ 3. Види забезпечення заходів і дій цивільного захисту 4. Функціонування ланок та взаємодія сил у кризових умовах **Практичні кейси та ситуаційні завдання для семінару** 1. **Кейс «Введення режиму підвищеної готовності»:** *Отримано прогноз про наближення масштабного паводку, який загрожує кільком районам області. Розробіть алгоритм дій регіональної комісії з питань ТЕБ та НС щодо приведення сил та засобів у відповідний режим функціонування та перевірки матеріально-технічних резервів.* 2. **Кейс «Об'єктовий резерв у дії»:** *На великому промисловому підприємстві внаслідок аварії виникла пожежа з руйнуванням цеху. Визначте, які види внутрішнього забезпечення (транспортне, медичне, матеріальне) керівник об'єкта має розгорнути негайно до прибуття основних сил ДСНС.*
2 (1з)	**Питання семінарського заняття №2 Сили і засоби ЦЗ. Превентивні заходи з питань ЦЗ.** 1. Комплекс організаційних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру та техногенного характеру. Сили цивільного захисту. 2. Засоби цивільного захисту (Матеріально-технічне оснащення) 3. Превентивні заходи з питань цивільного захисту **Практичні кейси та ситуаційні завдання для семінару** 1. **Кейс «Розрахунок сил для об'єкта»:** *На великому хімічному підприємстві проектується новий виробничий цех. Визначте, які об'єктові формування цивільного захисту (пожежні, медичні, аварійно-технічні ланки) необхідно створити для забезпечення безпеки і якими базовими засобами захисту їх слід забезпечити.* ***2.*** **Кейс «Превентивний план громади»:** *Місцева громада розташована у зоні потенційного щорічного затоплення (весняний паводок). Запропонуйте комплекс превентивних інженерно-технічних та організаційних заходів, які місцева влада має реалізувати в межах повсякденного режиму функціонування ЄДСЦЗ для мінімізації можливих збитків.*
3 (2з)	**Питання семінарського заняття №3. Воєнна надзвичайна ситуація. Правовий режим воєнного стану. Моделювання надзвичайних ситуацій на об'єктах критичної інфраструктури** 1. Поняття та класифікація воєнних надзвичайних ситуацій – Визначення та специфіка НС воєнного характеру: Чим вона відрізняється від НС техногенного та природного характеру за джерелами походження й швидкістю розвитку? – Вторинні фактори ураження: Які техногенні та екологічні катастрофи можуть бути спровоковані воєнними НС (наприклад, руйнування гідротехнічних споруд, аварії на хімічно небезпечних об'єктах чи АЕС внаслідок бойових дій)? 2. Правовий режим воєнного стану та повноваження органів влади 3. Організація заходів цивільного захисту під час бойових дій Практичні кейси та ситуаційні завдання для семінару 1. Кейс «Комендантська година та аварійна ситуація»: *На великому підприємстві безперервного циклу виробництва о 02:00 (під час дії комендантської години) стався*

	вибух газопроводу з подальшим займанням. Запропонуйте покроковий алгоритм дій чергового диспетчера щодо викликання екстрених служб, організації пропуску техніки ДСНС на територію об'єкта та взаємодії з комендатурою міста. 2. Кейс «Примусова евакуація»: *У населеному пункті поблизу лінії фронту оголошено обов'язкову евакуацію у примусовий спосіб для сімей з дітьми. Частина мешканців відмовляється залишати власні домівки. Проаналізуйте правові підстави дій представників поліції, військової адміністрації та органів цивільного захисту в цій ситуації [3].* 4. Поняття критичної інфраструктури. Особливості організації цивільного захисту на об'єктах критичної інфраструктури у зоні воєнного конфлікту. Аналіз кейсу (Практичне завдання): *«Захист об'єкта енергетики / водопостачання вашого регіону»*. Проаналізуйте потенційні загрози для конкретного типу об'єкта та запропонуйте комплекс заходів (фізичних, організаційних, цифрових) для підвищення його стійкості.
4 (3з)	**Питання семінарського заняття №4.** ***Превентивні заходи з питань ЦЗ. Сховища, протирадіаційні укриття цивільного захисту*** 1. Класифікація та влаштування захисних споруд 2. Інженерно-технічне забезпечення та системи життєзабезпечення 3. Експлуатація, утримання та правила перебування людей **Практичні кейси та ситуаційні завдання для семінару** 1. **Кейс «Розрахунок місткості укриття»:** *На підприємстві працює найбільша працююча зміна (НПЗ) у кількості 250 осіб. Запропонуйте студентам проаналізувати наявне підвальне приміщення площею 200 кв. метрів. Чи відповідає воно нормам місткості цивільного захисту для сховища чи ПРУ, та які інженерні доопрацювання (кількість входів/виходів, вентиляція) необхідні для його сертифікації як СДП?* 2. **Кейс «Аварія системи життєзабезпечення»:** *Під час тривалого обстрілу або техногенної аварії у сховищі, де перебуває 100 людей, зникло централізоване електропостачання та пошкоджено систему зовнішнього водогону. Опишіть покрокові дії ланки обслуговування сховища щодо переведення систем на автономний режим і контролю мікроклімату (температура, рівень CO_2)* -
5 (3з)	**Питання семінарського заняття №5.** ***Організація і проведення рятувальних та інших робіт на об'єктах у надзвичайних ситуаціях. Хімічні небезпеки.*** 1. Організаційно-правові засади та етапи проведення робіт 2. Управління, взаємодія сил та тактика дій 3. Специфіка робіт на промислових об'єктах та безпека рятувальників **Практичні кейси для обговорення (Ситуаційні завдання)** 1. **Кейс «Руйнування цеху»:** *Внаслідок вибуху/обстрілу зруйновано виробничий цех об'єкта, під завалами є люди, пошкоджено мережу газопостачання. Визначте першочергові дії керівника зміни об'єкта та алгоритм введення сил ДСНС.* 2. **Кейс «Аварія на ХНО»:** *На підприємстві стався витік аміаку. Опишіть організацію розвідки, евакуацію персоналу та особливості проведення робіт із ліквідації джерела витоку.* 3. **Кейс «Інфекційна загроза».** *Опишіть організацію розвідки, евакуацію персоналу та особливості проведення робіт із ліквідації джерела витоку.*
6 (3з)	**Питання семінарського заняття №6.** ***Захист при радіаційному забрудненні території*** 1. Нормативно-правові засади, поняття та класифікація загрози 2. Комплекс заходів радіаційного захисту населення та персоналу 3. Тактика дій сил цивільного захисту та аналіз ситуацій **Практичні кейси та завдання для роботи в групах**

	1. **Кейс «Укриття на підприємстві»:** *Підприємство опинилося в зоні радіоактивного сліду хмари після аварії на АЕС. Потужність дози випромінювання на відкритій місцевості стрімко зростає. Розробіть інструкцію для чергової зміни щодо розрахунку часу безпечного перебування в захисній споруді (ПРУ/сховищі) та організації внутрішнього розпорядку.* 2. **Кейс «Транспортний коридор»:** *Необхідно провести евакуацію колони автотранспорту через територію з рівнем забруднення, що перевищує норму. Запропонуйте заходи безпеки для водіїв, пасажирів та план дезактивації техніки на виїзді із зони забруднення.*
7 (3з)	**Практичне заняття 7. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи ЦЗ.** Захист ІПР

4.3. Завдання для самостійної роботи

На самостійну роботу студентів денної форми навчання відводиться 60 годин. Заочної форми навчання 80 годин. Передбачаються такі види робіт:

1. підготовку до семінарських занять;
2. підготовку і захист індивідуальних пошукових робіт;
3. виконання розрахункових робіт;
4. підготовку до підсумкового контролю знань за контрольними питаннями.

Види проміжного контролю: опитування під час аудиторних занять, виступи на семінарських заняттях, виконання індивідуальних пошукових та розрахункових робіт.

Перелік тем індивідуальних пошукових робіт

1. Завдання та способи психологічного захисту населення при надзвичайних ситуаціях.
2. Оцінка життєво важливих потреб населення у надзвичайних ситуаціях.
3. Єдина система державного резерву України. Бюджетні та позабюджетні джерела формування резервного фонду.
4. Організація і координація робіт з надання термінової медичної допомоги та евакуації постраждалого населення із зон надзвичайних ситуацій.
5. Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного та хімічного впливу на об’єкт господарювання.
6. Заходи захисту персоналу і матеріальних цінностей об’єкту у разі виникнення аварії на радіаційно чи хімічно небезпечному об’єкті.
7. Протирадіаційний захист (термінові, невідкладні, довгострокові контрзаходи) в умовах радіаційної аварії, критерії для прийняття рішення щодо їхнього запровадження.

8. Типові режими радіаційного захисту і функціонування об’єктів господарювання в умовах радіонуклідного забруднення місцевості.

9. Засоби усунення пожеж: стаціонарні, ручні та пересувні.

10. Загальні принципи превентивного та оперативного (аварійного) планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів надзвичайних ситуацій.

11. Завдання системи медичного захисту постраждалого населення внаслідок надзвичайних ситуацій.

12. Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок надзвичайних ситуацій.

13. Режими радіаційного захисту для підприємства.

14. Заходи із забезпечення надійного захисту співробітників підприємства та населення у надзвичайних ситуаціях.

15. Інформація, оповіщення та укриття населення в захисних спорудах при НС.

16. Евакуація населення під час НС.

17. Інженерний захист територій.

18. Радіаційний і хімічний захист населення і територій під час надзвичайних ситуацій.

19. Медичний захист населення під час НС.

20. Захист від біологічних засобів ураження.

21. Особливості захисту співробітників та населення на радіоактивно зараженій місцевості.

22. Правила поведінки і дії персоналу в зонах радіоактивного забруднення місцевості.

Розрахункова робота.

Пропонується до виконання одна з двох розрахункових робіт:

Розрахункова робота №1. Моделювання та оцінка аварійної хімічно-небезпечної ситуації.

Розрахункова робота №2. Моделювання радіаційно-небезпечної ситуації та оцінювання колективної дози іонізуючого випромінення.

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Апаратурне забезпечення

Використовується апаратура Наукового центру прикладних екологічних досліджень і радіаційної безпеки https://chmnu.edu.ua/naukovij-tsentr-prikladnih-ekologichnih-doslidzhen-i-radiatsijnoyi-bezpeki-nts-pedrb/ :

1. Дозиметр-радіометр МКС 05;
2. Дозиметр - лічильник Гейгера та детектор електромагнітного випромінювання; Radiacode 103
3. Дозиметр Гамма-спектрометр Сцинтилятор CsI ,
4. Радіометр «Прип'ять» – 2 шт.
5. Дозиметр-радіометр МКС-05 «ТЕРРА» – 1 шт.
6. Хімреактиви для ВПХР.
7. Протигази. Військовий медичний спецінвертар.
8. Тестер інтенсивності електромагнітного випромінювання ТМ-194 – 1 шт.
9. Цифровий термо-гігрометр з годинником – 2 шт.
10. Моніторинг атмосферного повітря https://chmnu.edu.ua/ekologichnij-monitoring-potochnogo-stanu-atmosfernogo-povitrya-na-teritoriyi-chnu-imeni-petra-mogili/

Методи навчання

Розповідь, бесіда, лекція, пояснення, демонстрація, ілюстрація, навчальна дискусія, диспут, самостійне виконання практичних завдань, розв'язування задач, виконання вправ.

5. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль – диференційований залік.

Перелік питань до диференційованого заліку

1. Надзвичайні ситуації (НС), причини виникнення та складові системи їх моніторингу.
2. Галузевий моніторинг за станом безпеки.
3. Найменування та визначення основних показників джерел природних НС.
4. Номенклатура, позначення, розмірність і порядок визначення параметрів уражуючих чинників джерел техногенних НС.
5. Територіальний моніторинг за об'єктами, ресурсами, процесами і системами захисту та ліквідації НС.
6. Урядова інформаційно-аналітична система з НС, збір, обробка, передача та збереження моніторингової інформації.
7. Методичні положення ідентифікації та паспортизації об'єктів господаоювання щодо визначення потенційної небезпеки.
8. Критерії ідентифікації об'єктів потенційної небезпеки, на яких присутні вибухо-пожежонебезпечні речовини.
9. Виявлення небезпечних речовин та критичних умов їх прояву на об'єктах господарювання.

10. Способи виявлення потенційно-небезпечних зон з імовірними джерелами НС.

11. Структурно-функціональна модель протидії НС (попереджувальна, компенсаційна, комплексна тощо).

12. Загальні принципи превентивного та оперативного (аварійного) планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів НС.

13. Методика розробки планів з попередження НС.

14. Комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру.

15. Особливості планування дій персоналу щодо локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на потенційно небезпечних об'єктах.

16. Особливості планування дій персоналу щодо пом'якшення наслідків аварійних ситуацій і аварій на потенційно небезпечних об'єктах.

17. Плануючі документи з теоретичного і практичного навчання персоналу об'єктах господарювання до дій у НС.

18. Організація і проведення спеціальних об'єктових навчань, тренувань з відпрацьованих заходів за планами реагування на НС, локалізації та ліквідації аварій.

19. Класифікація вибухо-, пожежонебезпечних зон. Заходи, необхідні для оцінки пожежної обстановки.

20. Види пожеж та їх характеристики. Противибуховий та протипожежний захист об'єктів господарювання.

21. Основні заходи захисту від техногенних вибухів та пожеж. Засоби усунення пожеж: стаціонарні, ручні та пересувні.

22. Вимоги пожежної безпеки до шляхів евакуації.

23. Планування дій персоналу підприємств та організацій при пожежах.

24. Характеристика зон радіоактивного забруднення під час аварійного прогнозування можливої обстановки.

25. Характеристика зон хімічного забруднення під час аварійного прогнозування можливої обстановки.

26. Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного впливу на об'єкти господарювання.

27. Превентивні заходи щодо зниження масштабів хімічного впливу на об'єкти господарювання.

28. Протирадіаційний захист в умовах радіаційної аварії.

29. Критерії для прийняття рішення щодо запровадження протирадіаційного захисту об'єкта господарювання в умовах радіаційної аварії.

30. Типові режими радіаційного захисту і функціонування об’єктів господарювання в умовах радіоактивного забруднення місцевості.

31. Інформування населення про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки поведінки та способів дій у цих умовах.

32. Завдання психологічного захисту. Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС.

Приклад залікового білету:

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Рівень вищої освіти Другий (магістр)
Спеціальність Е2 Екологія
Освітньо-професійна програма Екологія та охорона навколишнього середовища
Семестр_1_
Навчальна дисципліна «Цивільний захист»

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № ____..._____

1) Які є критерії ідентифікації об'єктів потенційної небезпеки, на яких присутні вибухо-пожежонебезпечні речовини?
2) Представте плануючі документи з теоретичного і практичного навчання персоналу об'єктів господарювання до дій у НС.
3) Тестове питання

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол №____ від „____" _____ 20____року

Завідувач кафедри, _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Викладач _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою.

Максимальну кількість балів, яку може отримати студент протягом семестру становить 70 балів. На диференційований залік відводиться максимальна кількість балів – 30 балів.

Денна форма

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Виступи на семінарських заняттях або виконання практичних завдань (кожному відповідає одне аудиторне заняття, й вони оцінюються однаково)	35 (5*7 б.)
2	Виконання і захист індивідуальної пошукової роботи	15
3	Виконання контрольної (розрахункової) роботи	20
	Залік	30
Всього		**100**

Заочна форма

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Виступи на семінарських заняттях або виконання практичних завдань (кожному відповідає одне аудиторне заняття, й вони оцінюються однаково)	35 (5*7 б.)
2	Виконання індивідуальної пошукової роботи	15
3	Виконання контрольної (розрахункової) роботи	20
	Залік	30
Всього		**100**

Критерії оцінювання завдань для досягнення максимальної кількості балів

Вид діяльності (завдання)	Критерії для максимальної кількості балів
Виступи на семінарських заняттях	– Знання матеріалу, – Опрацювання додаткової літератури, – Активна участь в обговоренні питань семінару
Виконання та захист індивідуальної пошукової роботи	– Велика кількість опрацьованих літературних джерел, – Дотримання структури роботи (Зміст, Вступ, Основна частина, Висновки), – Дотримання вимог в оформленні (в т.ч. посилань на літературне джерело), – Наявність власних суджень, – Підготовка презентації до роботи
Виконання та захист розрахункової роботи	– Обрання методики, – Правильне виконання розрахунків, – Наявність власних суджень, висновків

Критерії оцінювання завдань залікового білету для досягнення максимальної кількості балів:

№ завдання залікового білету	Максимальна кількість балів
1	10
2	10
3	10

Критерії оцінювання знань на заліку:

Оцінкою 21-30 відповідь студента оцінюється, якщо вона демонструє глибокі знання всіх теоретичних положень і вміння застосовувати теоретичний матеріал для практичного аналізу і не має ніяких неточностей.

Оцінкою 11-20 відповідь оцінюється, якщо вона показує знання всіх теоретичних положень, вміння застосовувати їх практично, але допускаються деякі принципові неточності.

Оцінкою 0-10 оцінюється студент, який дав менше 30% правильної відповіді, припустився значних помилок. Демонструє засвоєння лише основ навчального матеріалу, не може самостійно пояснити характерні для дисципліни причинно-наслідкові зв'язки.

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними нормативно-правовими актами України та внутрішніми нормативними документами університету:

- Про академічну доброчесність: Закон України від 18.12.2025 № 4742-IX (введений в дію 31.07.2026). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text

- Етичний кодекс Чорноморського національного університету імені Петра Могили. URL: https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/Etichnij_kodeks.pdf

- Положення про академічну доброчесність у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили. URL: https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/Polozhennya_pro_akademichnu_dobrochesnist_u_CHNU_imeni_Petra_Mogili.pdf

- Положення про запобігання плагіату та порядок його виявлення в академічних текстах в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили URL: https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/Polozhennya_pro_zapobigannya_plagiatu_-1.pdf.

- Політика використання технологій штучного інтелекту в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили. URL: https://chmnu.edu.ua/politika-vikoristannya-tehnologij-shtuchnogo-intelektu-v-chornomorskomu-natsionalnomu-universiteti-imeni-petra-mogili/

7. Рекомендовані джерела інформації. .

1. Григор’єва, Л. Радіаційна екологія та радіаційна безпека : навч. посіб. / Л. І. Григор’єва. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. 228 с. https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1421

2. Запорожець, О. та інші. Цивільний захист України (2021). Підручник. Київ. – 327 с.

3. Кодекс Цивільного захисту України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text

4. Особливості цивільного захисту в умовах воєнного конфлікту: Колективна монографія за ред. Р. Мугаверо, В. Андронова та М. Кустова, Харків – Рим 2023, https://nuczu.edu.ua/images/myfolder/23.11.23ku/136_2023_CEMEC_libro_A5.pdf?srsltid=AfmBOorcwmlPIkQ1TQifFS6aD_7Dr09RGD165DxE5KmzSDnW3jtPDW2F

5. Печиборщ В.П. та інші. Медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях в єдиній державній системі цивільного захисту: Керівництво. Київ. 2019. 425 с.

6. Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання: Закон України від 14.01.1998 № 15/98-ВР із правками https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/98-%D0%B2%D1%80#Text

7. Регламент щодо проведення йодної профілактики у разі виникнення радіаційної аварії: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09 березня 2021 року №408 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0526-21#Text

Додаткові:

1. Grygorieva L., Alekseeva A., Koval A. (2020) Calculation of the acceptable radionuclide level in irrigation water during irrigation by the method of rain. Nuclear Physics and Atomic Energy. 2020. Vol. 21. Issue 1. P. 86–94. https://doi.org/10.15407/jnpae2020.01.086

2. Grygorieva L., Aleksieieva, A. (2024) Radioecological monitoring of atmospheric air during military operations Selected Papers of the VI International Conference on European Dimensions of Sustainable Development, May 15 – 17, 2024. Kyiv: NUFT. P. 454-458. https://nuft.edu.ua/doi/doc/edsd/2024/51.pdf

3. Азаров С. та інші. Захист критичної інфраструктури в умовах надзвичайних ситуацій: монографія; за заг. ред. П.Б. Волянського. Київ, 2021. 375 с.

4. Боженко А., Григор'єва Л., Алєксєєва А., Макарова О. (2022) Фітомеліорація хвостосховищ для забезпечення безпеки населення навколо підприємств. Екологічні науки - № 1 2022 (40) - ПП. 7-10. DOI https://doi.org/10.32846/2306-9716/2022.eco.1-40.1

5. Григор’єв, К., Григор’єва, Л. Радіоактивні опади в атмосфері та їх радіоекологічний моніторинг в контексті воєнних дій. (2025). Український журнал природничих наук. №12. С. 344 – 352. https://naturaljournal.zu.edu.ua/index.php/ujns/article/view/327/306

6. Григор’єва Л. , Алексєєва А., Макарова О. (2021) Третій у водних об’єктах району Южноукраїнської атомної електростанції // Nuclear Physics and Atomic Energy. Vol. 22 (2021). С. 263-271. https://surl.lu/qwzxmz

7. Григор'єва, Л., Григор’єв, К. (2025) Ефективна доза іонізуючого випромінювання від викидів ^{131}I з АЕС. Екологічні науки - № 3 (60), С. 37-41. https://surl.lu/zfrhzt

8. Суха, Н., Григор'єва, Л., Алексєєва, А. (2022). Індикативні вимірювання вмісту формальдегіду в атмосферному повітрі м. Миколаєва. Проблеми хімії та сталого розвитку, (2), 69-76. DOI: https://doi.org/10.32782/pcsd-2022-2-9.